

O'ZBEKISTON ADABIYOTI VA SAN'ATI

1956-yil 4-yanvardan chiqqan boshlagan

ADABIY-BADIIY, MA'NAVIY-MA'RIFIY, IJTIMOY GAZETA

№ 31 (4586) 2020-yil 21-avgust

СЕН – ҚУДРАТ МАНБАИ, САОДАТ МАСКАНИ, ЖОНАЖОН ЎЗБЕКISTONИМИ!

МАСЪУЛИЯТЛИ МАСКАН

Бугун Адиблар хиббони пойтахтимизнинг энг сўлим, энг сокин, энг масъулиятли, ҳа, айнан масъулиятли масканларидан бири десак, хато бўлмайди. Зеро, бу ер дам олиш, истироҳат боғи эмас. Бу жойга ўйин-қулги ярашмайди. Бу хиббонга келган одам ҳар бир қадамни ўйлаб босади, айтадиган ҳар сўзини етти ўлчаб затиради. Бачкана ҳаракатлар қилишдан уялади. Чунки бу ер донишмандлар, улуг алломалар тўпланган даргоҳ.

Бу масканга келган одам ўзини фозиллар даврасига кириб қолгандай ҳис этади. Шу боис бу кўтлук маконда наинки орқичка гап-сўзлар айтишга, ҳатто овозини баланд кўйиб гапиришга ҳам ийманади киши. Юраги дов бермайди. Ҳазрат Алишер Навоий "Оқил киши ростдан ўзгани демас, вале хама рост ҳам дегулик эмас", деб ростўйликка, шу билан бирга, ҳаётда шундай-ку, деб ҳаёлига келганини валдирай-вермасликка, ҳар бир сўзини ўйлаб гапиришга даъват этиб турибди. Улуғ маърифатпарвар бобомиз Махмудхўжа Бехбудий миллилати маънавий ва моддий кашшоқликка элгувчи тўй ва аздаги дабдабозликдан воз кечинишга чорламоқда,

эл-юртимиз озодлигини орзу қилиб, шу йўлда қурбон бўлган Абдулхамид Чўлпон "халқ денгиздир, халқ тўлқиндир" деб халқ қудратини эслатиб турибди. Халқимизнинг оташнафас шоири Ҳамид Олимжон "Ватаним деб сени, уйғондим!" деб жонажон Ўзбекистонни севишни, кадрлашни, бор истеъдодни уни улуглашга бағишламоқ лозимлигини уқтираётди... Шундай табаррук жойда қандай қилиб бирон нарсани ўйламай гапириш мумкин?! Йўқ, бунинг сира иложи йўқ. Бинобарин, улар сафида турган "ўз юрти қолиб Хинд сори юзланган" буюк ва дилбар шоиримиз Захириддин Муҳаммад Бобурдан то шу давранинг энг кенжа вакили, истиқлолимиз куй-

чиси Муҳаммад Юсуфгача (дарвоқе, Бобур ҳам, Муҳаммад Юсуф ҳам 47 ёшда бу фоний дунёни тарк этган) — барчаси ушбу масканга келганларнинг ҳар сўзига ҳаракатини "кузатиб" турибди-ку. Бу улуг зотларнинг салобати босади. Зулфия, Фафур Гулом, Ойбек, Абдулла Қаҳҳор ҳайкали олдида келган одам қадам сасини чиқармай охира юрибгина қолмай, кийим-бошини бир сира тўғирлаб олганини ўзи ҳам сезмай қолади. Бу хиббонни айланган киши ушбу масканда кўр тўқиб турган (ҳозирча улар йигирма маълум тўртта) буюк сиймоларнинг ҳар бири олдида келганда шундай ҳолга тушади, хушёр тортади.

ИСТИҚЛОЛ ФИДОЙИЛАРИ

ТУРКИСТОН ТАРАҚҚИЙПАРВАРЛАРИНИНГ МИЛЛИЙ ТАЪЛИМ ДАСТУРИ

1909 йил Тошкентда иш бошлаган "Жамияти хайрия" ва Бухоро шаҳрида тузилган "Тарбия атофол" туркистонлик тараққийпарварлар томонидан ташкил этилган дастлабки маърифий жамиятлардир. Гарчи номлари турлича бўлса-да, бу ташкилотларнинг ўз олдига қўйган мақсад ва маслақлари бир эди. Яъни жаҳон тамаддунидан орда қолган Туркистон ва унинг халқларига илм-маърифатни тарғиб этиши, барчаси ягона миллий гоя атрофида уюштириши.

1922 йил баҳорда тузилиб, бутун Туркистонга доврқ солган "Кўмак" уюшмаси ўша йил кузига келиб бошқарув томонидан жиддий қаршиликка учради. Айниқса, худудларда "Кўмак" номидан иш олиб борган айрим "фаол"лар ташкилотни қасдан обрўсизлантиришга интилдилар. Натijaда марказий "Кўмак" уюшмаси ўз фаолиятини тўхтатишга мажбур бўлди. Шундан кейин "Кўмак"нинг ишини маҳаллий ташкилотлари давом эттира бошлади. Мавжуд вазиятда ташаббусни қайта қўлга олиш ва "Кўмак" йўли қўйган айрим камчиликларни тугатиб, уюшма фаолиятини самаралироқ давом эттириш мақсадида Мунаввар қори "Нашри маориф" ташкилотини тузиш госясини илгари сурди.

1923 йил январда ўзбек маорифи жонқуярлари Мунаввар қори, Шокир Раҳимий, Маннон Рамаз, Абдулхамид Сулаймон (Чўлпон), Элбек, Шаҳид Эсон, Захириддин Аълам, Салимхон Тиллахонов, Холмуҳаммад Охундий ҳамкорлигида Тошкентнинг Эски шаҳар халқ маорифи бўлимида ўтган мажлисда "Нашри маориф" ташкилоти тузилгани эълон қилинди. Шу йилгилишда жамият устави ҳам қабул қилинди.

"Нашри маориф" жамияти раислигида Тошкентнинг Эски шаҳар тумани халқ таълими бошқармаси мудири Шокиржон Раҳимий, Уринбосари этиб Мунаввар қори, котиб Мирқомил Алиев ва газначи вази фаига Саидносир Миржаллилов тайинланди. Авлоний, Чўлпон, Саломхон Муфтизода ҳамда собиқ "Кўмак" ташкилотининг раиси Салимхон Тиллахонов ташкилотнинг фаол тарғиботчилари сифатида иш бошлади. "Нашри маориф" ўзининг моддий имкониятларини ошириш мақсадида вақф мулкларидан фойдаланиш учун "Маҳкамани шайрия" билан ҳам ҳамкорликни йўлга қўйди.

1923 йил 1 январда "Туркистон" газетасида Туркистон шўролар жумҳуриятидаги маорифпарвар ёшларга "Хитобнома" эълон қилинди. Унда: "Туркистоннинг порлоқ келгуси, балки ҳаёти ва кўркунчли қоронғуликдан қутилиши фақат маорифгагина боғлиқдир. Туркистон халқи маориф ва маънавият нарвонининг биринчи маъсиди эндигина қадам босди", дейилди.

Сирожиддин САЙИД,
Ўзбекистон халқ шоири

БУ ОЛАМДИР МЕҲРУ ШАФҚАТ ОЛАМИ

Ҳазрат Алишер Навоий "Ҳамса"нинг биринчи достони "Ҳайрат ул-аброр" асариди одамзотнинг яралиши ҳақида "Олам аро халқни Яздони пок Аҳли нажот эттию аҳли ҳалок" дея таъриф берарканлар, айни пайтда бир одамнинг ўзида ҳам одамлар аро қанча фарқ ва тафовутлар борлигини "Одам аро кўр не тафовут турур..." мисраси билан ўзларига хос тарзда изоҳга ўрин қолдирмай изоҳлаб ўтадилар.

Улуғ бобоклонимиз бундан беш асрдан зиёд вақт муқаддам "Олам аҳли, билингизким иш эмас душманлиг..." дея мурожаат қилган Ер юзи аҳолиси бугунга келиб салкам саккиз миллиард жонни ташкил этмоқда. Энди тасаввур қилинг: саккиз миллиардга яқин одам болаларининг ҳар бирида қанча масалаю муаммо бору қанчадан-қанча ўй-ташвиш мавжуд?

Шунча аҳолининг ўттиз тўрт миллионга яқин кишиси онажон ва жонажон Ўзбекистонимиз, кўпмиллатли мустақил Ватанимиз халқидир. Модомики, ҳар бир одамга меҳр ва эътибор, тинчлик ва осойишталик зарур экан, худди шу эҳтиёжни умуммиллий ва умумбашарий миқёсда, бугунги калтис ва сертахлика дунё кўламида олиб кўришса, бор манзара ойдинлашади, қолади.

Бир икитибос: "Синовлар даври, жуда мураккаб бир пайтда яшаётган биз... Бу муддат тагида хали хавф-хатар жуда кўп! Иқтисодий вазият дунёда қандай — кўриб турибмиз. Карантин чекловларини юмшатиш, ақл билан, заковат билан, матонат билан иш туттишимиз шарт!.."

Давлатимиз раҳбарининг бундан тўрт ой аввал — шу йилнинг 20 апрель санасида ўтказган видеоселектор йиғилишида қайта-қайта, тақрор-тақрор янтраган даъвати мазмун-моҳияти, оламшумул аҳамияти жиҳатидан нақадар муҳим ва долзарблигини дунёда рўй бераётган воқеа ва ҳодисалар кўрсатиб турибди.

Президент таъкидлаганидай, "бугунги кунда жаҳон миқёсида ва мамлакатимизда юз бераётган мураккаб синовларни муносиб энгиб ўтиш" ақл билан, илм билан иш тутувчи ҳар бир ватандошимизнинг фарзданик ва инсонийлик бурчиға айланмоғи керак.

ЭЗГУ ВА УЛУҒ МАҚСАДЛАР ЙЎЛИДА

Мустақиллик — олий неъмат! Не-не даҳоларимиз озодлик, ҳурлик, дея ўз жонини фидо айламаган, не-не жаҳид боболаримиз, олим адибларимиз мустақиллик учун курашиб армон билан ўтишмаган. Бугун биз ўша аждодларимиз интилган, улар орзу қилган эркинлик замониди, ҳуррият даврида яшамоқдамиз.

Айни кунларда Ўзбекистон Республикаси Мустақиллигининг 29 йиллигини нишонлаш арафасида турибмиз. Афсуски, бу давр бизга синови кунларда, коронавирга қарши кураш кетаётган мураккаб бир пайтга тўғри келмоқда.

Мозийга боқиб, ўтмиши ва келажаги буюк юрт қанчадан-қанча оғир синовларни мардонавор энгиб ўтгани, ҳам-

жихатликда ҳамisha музаффар тонларни қарши олганини англаймиз. Бугун ҳам халқимиз бир ёқадан бош чиқариб, ўз олдиға инсонийлик, бағрикенглик, саховат ва олижаноблик каби эзгу ва улуг мақсадлар қўйиб, ҳуррият байрамнинг 29 йиллигини муносиб қутиб олишга тайёр турибди.

Пандемия бизни янгича яшашга,

мавжуд вазиятга мослашиб, фаолиятимизни давом эттиришга ўргатмоқда. Авваллари ҳар бир вилоятда ўтказилган конференциялар, фестиваллар, учрашувлар, танловлар бугун карантин талабларига кўра онлайн шаклга ўтди. Аммо шакл ўзгаргани билан мазмунга, моҳиятга асло футур етгани йўқ. Мақсад ўша — меҳнатқаш ва фидойи халқимиз кўнгилида энг улуг, энг азиз байрамимиз — Мустақиллик шодиёнаси қайфиятини уйғотиш, уларға байрамона кўтаринки қайфият бағишлаш ҳамда энг улуг неъмат — ҳурриятнинг нечоғлик азиз ва муқаррам эканлигини яна бир бор ёдга солиш. Шунингдек, бугунги дорилмон кунларимизга шукрона келтириш.

Янгилинишлар кундан-кунга яхши натижа бераётган бугунги даврда халқимизнинг турмуш тарзини яхшилаш йўлида самарали ислохотлар амалға оширилмоқда.

БУГУННИНГ НАФАСИ

ЭРТАГА ТАШВИШЛАР АРИЙДИ

Қадим салнамачилар битган ёзувларни варақлайман. Инсоният бошдан кечирган эпидемиялар, пандемиялар, ўлатлар... Тарихда биринчи пандемия XI-XII асрларда бутун Европа ва Осиёни қамраб олиб, дунёда юз миллион кишининг ёстигини қуритган эди. Орадан икки асрдан мўлроқ вақт ўтди. XIV асрнинг ўрталарида Хитойдан бошланиб, бутун Европани мажруҳ қилган "қора ўлим" номли ўлат эпидемиясидан эса ўттиз тўрт миллион кишининг ёстиги қуриди.

Беш юз йил ўтди. XIX аср бошдан буён етти марта хуруж қилган вабо пандемияси юз миллионлаб кишиларни аямади. 1918 — 1919 йиллари Ер юзида "испан гриппи" пандемиясига 550 миллион киши чалинди ва уларнинг ўн беш фоизи касаллик олдида таслим бўлди. 2009 — 2010 йиллари H1N1 вируси Мексикада бошланиб, бутун Ер юзини эгаллади ва икки юз йигирма минг кишига юкиб, улардан қарийб икки мингтаси вафот этди. Эътибор қилган бўлсангиз, сўнгги вирусда юкиш ва ўлим кўрсаткичи кескин пасайган. Бу тиббиётнинг ривожланиши ва одамларнинг тиббий маданиятга эътибори юксалиши билан боғлиқ, дейиш мумкин.

УЮШМАНИНГ ВИЛОЯТ БЎЛИМЛАРИДА

Самарқанддаги халқаро аэропорт биносининг китоб шаклида бунёд этилаётганида катта рамзий маъно бор. Маърифат бешиги Самарқандда асрлар давомида илмга интилиши, китоб ва мурожаат руҳи устувор бўлган. Бугунги самарқандлик ижодкорлар ҳам қалб даъвати, сўз масъулияти, давр шиддати билан ҳамоҳанг ижод қилмоқда.

ЗАВҚЛИ ИЖОДИЙ МУҲИТ

Президентимизнинг "Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори қабул қилинганидан буён ўтган давр давомида Ёзувчилар уюшмаси Самарқанд вилояти бўлимининг фаолияти ҳам тубдан ўзгарди. Ходимлар сони ортиб, иш шароити яхшиланди. Бўлим замонавий техник ускуналар, хизмат машинаси билан таъминланди, "Ижод" жамоат фондининг вилоят бўлими ташкил этилди.

